R I I G I K O H U S

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI OTSUS

Kohtuasja number	3-8-11-4-04
Otsuse kuupäev	5. november 2004. a
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Ott Järvesaar ning liikmed riigikohtunik Lea Laarmaa, riigikohtunik Peeter Vaher, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Egon Konsand ja Saare Maakohtu esimees Kristel Pedassaar
Kohtuasi	A Maakohtu kohtuniku X, sündinud 26. märtsil 1966. a, kohtunikuks nimetatud 30. juunil 1993. a, suhtes 16. juulil 2004. a algatatud distsiplinaarasi
Distsiplinaarsüüdistuse esitaja	Õiguskantsler
Asja läbivaatamise kuupäev	7. oktoobr 2004. a (kinnine istung)
Istungil osalenud isikud	A Maakohtu kohtunik X, protokollija Piret Raadom

Resolutsioon

1. Mõista A Maakohtu kohtunik X süüdi distsiplinaarsüüteo toimepanemises ja määrata talle distsiplinaarkaristuseks noomitus.

2. Otsuse peale võib Riigikohtu üldkogule esitada kaebuse otsuse kuulutamisest alates kolmekümne päeva jooksul.

DISTSIPLINAARSÜÜDISTUS

1. Asjaolud

1.1 A Maakohtu kohtunik X asendas 7. veebruari 2001. a määrusega nr 1/14-63/01 Jevgeni Volkovile 22. novembri 1999. a sama kohtu poolt kriminaalasjas nr 1-465/99 KrK § 203 lg 1 järgi mõistetud rahatrahvi 50 päevamäära (1800 krooni) 16 päeva arestiga. Karistuse asendamine toimus J. Volkovi osavõtuta. J. Volkov kandis aresti 3. -18. maini 2001. a.

1.2 11. juulil 2003. a esitas kohtutäitur Mati Kadak A Maakohtule taotluse J. Volkovile 22. novembri 1999. a sama kohtu poolt kriminaalasjas nr 1-465/99 KrK § 203 lg 1 järgi mõistetud rahatrahvi 50 päevamäära (1800 krooni) asendamiseks teist liiki karistusega.

1.3 9. septembril 2003. a anti J. Volkovile allkirja vastu kätte kohtukutse, mille kohaselt ta oli kohustatud ilmuma A Maakohtusse 17. septembril 2003. a. Kas 17. septembril 2003. a kohtuistung toimus või mitte ja kas J. Volkov kohtusse ilmus või mitte, seda materjalidest ei nähtu.

1.4 1. detsembril 2003. a tegi kohtunik X määruse J. Volkovi tagaotsitavaks kuulutamiseks ja vahi alla võtmiseks. Määruses viitas ta PS §-le 20 ja KrMK §-le 337[4]. J. Volkov võeti vahi alla 9. jaanuaril 2004. a.

1.5 22. jaanuaril 2004. a tegi kohtunik X määruse, millega asendas ebaseaduslikult teistkordselt J. Volkovile 22. novembri 1999. a A Maakohtu poolt kriminaalasjas nr 1-465/99 KrK § 203 lg 1 järgi mõistetud rahatrahvi 50 päevamäära (1800 krooni) 16 päeva vangistusega. Karistuse kandmise alguseks loeti J. Volkovi vahi alla võtmise päev 9. jaanuar 2004. a. J. Volkov vabastati karistuse kandmiselt 23. jaanuaril 2004. a.

2. Kokkuvõte

Õiguskantsler leiab, et menetledes 11. juulil 2003. a kohtutäitur M. Kadaku esitatud taotlust J. Volkovile 22. novembri 1999. a A Maakohtu otsusega kriminaalasjas nr 1-465/99 KrK § 203 lg 1 järgi mõistetud rahatrahvi asendamiseks teist liiki karistusega pani kohtunik X toime kaks distsiplinaarsüütegu.

2.1 1. detsembril 2003. a kohaldas kohtunik X J. Volkovile vahi alla võtmist ilma seadusliku aluseta, sest ühelegi seaduses sätestatud alusele vabaduse võtmiseks kohtunik määruses ei viidanud. Kuna kohus peab oma tegevuses lähtuma seadustest ja põhiseadusest ning saab kohaldada isiku vahi alla võtmist vaid siis, kui selleks on seaduses ettenähtud alus, rikkus kohtunik J. Volkovi vahi alla võttes PS § 3 lg-s 1 sätestatud riigivõimu seaduslikkuse nõuet ning vabaduse piiramiseks PS § 20 lg-s 2 sätestatud tingimusi. Seega täitis kohtunik oma ametikohustusi mittekohaselt ning pani toime distsiplinaarsüüteo Kohtute seaduse § 87 lg 2 mõttes.

2.2 PS § 23 lg 3 kohaselt ei tohi kedagi teist korda kohtu alla anda ega karistada teo eest, milles teda vastavalt seadusele on mõistetud lõplikult süüdi või õigeks. Samuti ei tohi KarS § 2 lg 3 järgi kedagi sama süüteo eest mitu korda karistada. Kuna kohtunik X asendas 7. veebruari 2001. a määrusega J. Volkovile 22. novembril 1999. a mõistetud rahatrahvi arestiga ning J. Volkov kandis aresti ära, siis on kohtunik X 22. jaanuari 2004. a määrus, millega asendati nimetatud rahatrahv teistkordselt vabadusekaotusliku karistusega, vastuolus PS § 23 lg-ga 3 ja KarS § 2 lg-ga 3. Asendades J. Volkovile kohtuotsusega mõistetud rahatrahvi teistkordselt vangistusega, jättis kohtunik X hooletusest kohtutäitur M. Kadaku taotlusega seonduva faktilise olustiku kontrollimata, kuigi see oli kriminaaltoimiku nr 1/1-465/65 alusel võimalik. Seega täitis ta oma ametikohustusi mittekohaselt ning pani toime distsiplinaarsüüteo Kohtute seaduse § 87 lg 2 mõttes.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

3. 10. veebruari 2004. a avalduses õiguskantslerile kirjeldab J. Volkov millistel asjaoludel A Maakohus asendas temale kohtuotsusega karistuseks mõistetud rahatrahvi kahel korral arestiga. Aresti kandis ta ära 3.-18. maini 2001. a ja teistkordselt pidi ta seda kandma 9.-23. jaanuarini 2004.a. Avalduse juurde on lisatud koopia A Maakohtu kohtuniku X poolt 22. jaanuaril 2004. a tehtud määrusest J. Volkovi karistuse asendamise kohta ja tõendid aresti kandmise kohta 9.-23. jaanuarini 2004. a.

4. A Maakohtu 22. novembri 1999. a kohtuotsuse koopiast kriminaalasjas nr 1-465-1999 nähtub, et J. Volkovit karistati Krk § 203 lg 1 järgi rahatrahviga 50 päevamäära ulatuses, s.o 1800 krooni.

5. A Maakohtu toimiku nr 1/14-63/2001 materjalidest - kohtutäituri 4. jaanuari 2001. a ettekandest, kohtuniku 7. veebruari 2001. a määrusest ja Maardu Politseiosakonna teatistest - nähtub, et kohtutäituri ettekande alusel asendas kohtunik X 7. veebruaril 2001. a J. Volkovi osavõtuta viimasele A Maakohtu 22. novembri 1999. a kohtuotsusega nr 1-465/99 karistuseks mõistetud rahatrahvi 16 päeva arestiga. J. Volkov kandis aresti ära 3.- 18. maini 2001. a.

6. A Maakohtu toimikust nr 1/14-42/03 ja selle materjalidest tehtud koopiatest nähtub järgmist. 11. juulil 2003. a tegi kohtutäitur M. Kadak A Maakohtule ettekande, milles tegi ettepaneku J. Volkovile A Maakohtu 22. novembri 1999. a otsusega nr 1-465/99 mõistetud rahatrahvi asendamiseks teiseliigilise karistusega. J. Volkovile anti 9. septembril 2003. a kätte kohtukutse, milles kohustati teda ilmuma kohtusse 17. septembril 2003. a. Toimikus puuduvad andmed 17. septembri 2003. a kohtuistungi toimumise kohta. 1. detsembril 2003. a tegi kohtunik X määruse J. Volkovi tagaotsitavaks kuulutamiseks ja vahi alla võtmiseks. Kohtuistungi toimumise kohta 1. detsembril 2003. a ja selleks päevaks J. Volkovi kohtusse kutsumise kohta toimikus andmed puuduvad. Kohtuniku määruses on loetletud PS §-s 20 toodud isiku vahi alla võtmise alused, kuid määrusest ei nähtu, millistel seaduslikel alustel otsustas kohtunik J. Volkovi tagaotsitavaks kuulutada ja vahi alla võtta. Põhja Politseiprefektuuri ja Tallinna Vangla teatistest nähtub, et J. Volkov võeti vahi alla 9. jaanuaril 2004. a. 22. jaanuaril 2004. a tegi kohtunik X määruse, millega asendas J. Volkovile A Maakohtu 22. novembri 1999. a otsusega nr 1-465/1999 mõistetud rahalise karistuse 16 päeva vangistusega. Karistuse kandmise aja alguseks loeti 9. jaanuar 2004. a. Määrusest ega kohtuistungi protokollist ei nähtu, et J. Volkovilt oleks küsitud, kas kohtutäituri ettekandes märgitud rahatrahvi on tema suhtes juba asendatud või mitte. Uuritud on üksnes rahatrahvi maksmata jätmise põhjusi.

7. A Maakohtu kriminaaltoimiku nr 1/1-465/99 II köitest nähtub, et toimikusse on köidetud materjalid J. Volkovile 22. novembri 1999. a kohtuotsusega mõistetud rahatrahvi asendamise kohta arestiga 7. veebruaril 2001. a.

8. A Maakohtu esimehe poolt õiguskantslerile saadetud materjalidest nähtub, et X nimetati kohtunikuks 30. juunil 1993. a. Varem ei ole ta distsiplinaarsüütegusid toime pannud. Tunneb kõiki kohtu töö erisusi, sest on enne kohtunikuna tööle asumist töötanud ka kohtu- ja kohtuistungisekretärina. Tööd teeb kohuse- ja vastutustundega. Suhtlemisel viisakas ja korrektne. Kaebusi tema töö kohta ei ole esinenud. Arvestades kohtuniku isikuomadusi on tema poolt ühe karistuse kahekordne asendamine ootamatu ja kahetsusväärne. Sellist eksimust võis soodustada kohtutäiturite reform, A Maakohtu kohtunike ebatavaliselt suur töökoormus ja kohtunikel karistusregistrile juurdepääsu puudumine.

9. Kohtunik X seletustest A Maakohtu esimehele nähtub, et ta ei vaidlusta asjaolu, et ta asendas J. Volkovile kohtuotsusega mõistetud rahatrahvi kaks korda nagu on märgitud distsiplinaarsüüdistuses. Samas selgitab ta, et 22. jaanuaril 2004. a ei teadnud ta, et asendab sama karistust teist korda. Esimese karistuse asendamise juhtumi oli ta selleks ajaks unustanud. 1. detsembril 2003. a tegi ta J.Volkovi suhtes vahi alla võtmise määruse tuginedes PS §-le 20, kuna 17. septembril 2003. a ta kohtusse ei ilmunud ja hoidus seega karistuse kandmisest kõrvale. Karistuse asendamist ei ole võimalik lahendada süüdimõistetu osavõtuta, kuid tema kohtusse mitteilmumise tagajärgi Kriminaalmenetluse koodeks ei sätestanud. 22. jaanuaril 2004. a ei tekkinud tal kahtlust, et asendab karistust teist korda. Suure töökoormuse tõttu ei ole mõeldav, et iga täituri avaldusega seoses nõutakse välja esialgne kriminaaltoimik. Ka menetlusosalised ei taotlenud seda.

Kohtunikuna ei tekkinud tal kahtlust kohtutäituri avalduse põhjendatuses ja puudus alus täituri tegevuse kontrollimiseks. J. Volkov ei teatanud ka ise, et ta on karistuse juba ära kandnud.

10. Distsiplinaarkolleegiumile antud kohtunik X seletusest nähtub, et ta peab J. Volkovi vahi alla võtmist seaduslikuks. Määruses 1. detsembrist 2003. a on viidatud PS §-s 20 toodud vahi alla võtmise seaduslikule alusele - kohtuotsuse täitmise tagamiseks. J. Volkov ei ilmunud 17. septembril 2003. a kohtuistungile ja seega hoidus ta karistuse kandmisest kõrvale. Määruse tegemise ajal kehtinud Kriminaalmenetluse koodeks ei reguleerinud detailselt süüdimõistetu suhtes karistuse asendamise menetluse korda, sh süüdimõistetu suhtes tõkendi kohaldamist või tema sundtoomist. Need küsimused lahendati alles 1. juulil 2004. a jõustunud Kriminaalmenetluse seadustikus. Kohtuotsuse täitmine on aga kohustuslik ja kohaldades J. Volkovi vahi alla võtmisel Põhiseaduses sätestatud alust, ei rikkunud see tema õigusi.
J. Volkovi suhtes teistkordselt asenduskaristuse kohaldamise osas leiab kohtunik X, et ta kontrollis täituri taotlusega seonduvat olustikku ja ei kohaldanud asenduskaristust testkordselt teadlikult. Kohtuistungil viibinud J. Volkov kinnitas, et tal on rahatrahv tasumata, kuid ta ei teavitanud kohut sellest, et talle on juba selle trahvi tasumata jätmise eest asenduskaristust kohaldatud. 22. jaanuari 2004. a määrus on juhuste kokkulangemise tagajärg, mitme ametniku (täitur, kohtu kriminaalkantselei, kohtunik) eksimuse ahel, mille eest peab ta kohtunikuna vastutama. Eksimusest sai ta teada 2004. a veebruaris. Enda suurt töökoormust ei too ta enda eksimuse õigustamiseks, vaid üksnes üheks võimalikuks selgituseks, miks selline eksimus võis aset leida.
Kohtutäituri taotluse läbivaatamisel kohtuistungil oli tal kasutada ka kriminaalasja nr 1-465/99 toimik (kuigi kohtuistungi protokoll seda ei kajasta), kuid ilmselt ei toodud tema kätte kriminaaltoimiku teist köidet, kuhu oli köidetud ka esimene määrus karistuse asendamise kohta. Ta eeldas, et täituri avaldus on põhjendatud, tal ei olnud alust selles kahelda ja täituri tegevust hakata üle kontrollima. Juhtunud eksitus on väga valus õppetund.

III DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

11. Distsiplinaarkolleegium leiab, et uuritud tõenditega on kohtunik X-le esitatud distsiplinaarsüüdistus täies ulatuses tõendatud.

11.1 1. detsembril 2003. a tegi kohtunik X määruse J. Volkovi tagaotsitavaks kuulutamise ja vahi alla võtmise kohta. Määruses viitas ta küll PS §-le 20 ja KrMK §-le 337^4, kuid ei näidanud milline nendes sätetes loetletud alustest oli konkreetselt J. Volkovi vahi alla võtmise aluseks. Seega kohaldas kohtunik X J. Volkovile vahi alla võtmist ilma seadusliku aluseta, sest ühelegi seaduses sätestatud alusele vabaduse võtmiseks kohtunik määruses ei viidanud. Peale selle nähtub toimiku materjalidest, et 1. detsembriks 2003. a ei olnud J. Volkovit kohtuistungile kutsutud ja tegelikult sellel päeval selles asjas kohtuistungit ei toimunud.
KrMK § 337^4 lg 3 (1. septembrist 2002. a jõustunud redaktsioon (RT I 2002, 56, 350)) kohaselt tuli aga süüdimõistetult vabaduse võtmisega seotud küsimused lahendada süüdimõistetu osavõtul. Samuti pidi kohtuistungist osa võtma prokurör ja süüdimõistetu taotlusel ka kaitsja.
Kuna kohus peab oma tegevuses lähtuma seadustest ja põhiseadusest ning saab kohaldada isiku vahi alla võtmist vaid siis, kui selleks on seaduses ettenähtud alus, rikkus kohtunik J. Volkovi vahi alla võttes PS § 3 lg-s 1 sätestatud riigivõimu seaduslikkuse nõuet ning vabaduse piiramiseks PS § 20 lg-s 2 sätestatud tingimusi.

11.2 Kuna kohtunik X asendas 7. veebruari 2001. a määrusega J. Volkovile 22. novembril 1999. a mõistetud rahatrahvi arestiga ning J. Volkov kandis aresti ära, siis on kohtunik X 22. jaanuari 2004.

a määrus, millega asendati nimetatud rahatrahv teistkordselt vabadusekaotusliku karistusega, vastuolus PS § 23 lg-ga 3 ja KarS § 2 lg-ga 3. Asendades J. Volkovile kohtuotsusega mõistetud rahatrahvi teistkordselt vangistusega, jättis kohtunik X hooletusest kohtutäitur M. Kadaku taotlusega seonduva faktilise olustiku kontrollimata, kuigi see oli kriminaaltoimiku nr 1/1-465/99 alusel võimalik. Karistuse asendamise toimikust nr 1/14-42/03 ja 22. jaanuari 2004. a kohtuistungi protokollist ei nähtu, et kohtutäituri taotluse lahendamisel oleks kriminaaltoimikust asjaolusid kontrollitud. Seda kinnitab ka asjaolu, et materjalide juurde ei ole võetud kriminaaltoimiku 2. köites oleva 7. veebruari 2001. a määruse ärakirja, millest nähtub, et J. Volkovile mõistetud rahatrahv oli juba asendatud.

11.3 Distsiplinaarkolleegium leiab, et kohtunik X rikkus J. Volkovit vahi alla võttes PS § 3 lg-s 1 sätestatud riigivõimu seaduslikkuse nõuet ning vabaduse piiramiseks PS § 20 lg-s 2 sätestatud tingimusi.
J. Volkovile mõistetud karistuse teistkordse asendamisega rikkus kohtunik X KarS § 2 lg-s 3 sätestatut, mille kohaselt ei tohi kedagi sama süüteo eest mitu korda karistada. Seega täitis kohtunik X J. Volkovi suhtes oma ametikohustusi mittekohaselt ning pani toime distsiplinaarsüüteo Kohtute seaduse § 87 lg 2 mõttes.

12. Eeltoodu alusel ja juhindudes Kohtute seaduse § 87 lg-test 1 ja 2, § 88 lg 1 p-st 1 ning § 97 lg-test 1, 3 ja 4 leiab distsiplinaarkolleegium, et kohtunik X tuleb distsiplinaarsüüteos süüdi mõista. Distsiplinaarkaristuse määramisel arvestab distsiplinaarkolleegium asjaolu, et X on kohtunikuna töötanud alates 1993. aastast ja varem tema töö suhtes etteheiteid ei ole olnud. Samuti arvestab kolleegium sellega, et J. Volkovil oli võimalus kohtuistungil teatada, et tema suhtes on juba karistus asendatud ja ta on asenduskaristuse ära kandnud, kuid ta ei teinud seda. Distsiplinaarkolleegium peab võimalikuks kohaldada kohtunik X suhtes Kohtute seaduse §-s 88 loetletud distsiplinaarkaristustest kergeimat - noomitust.

Ott Järvesaar Lea Laarmaa Peeter Vaher

Egon Konsand Kristel Pedassaar